

Ehdotus fysioterapeuttien osaamisen tunnistamiseen julkisissa hankinnoissa

Tiivistelmä

Suomen Fysioterapeutit on laatinut [Osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen mallin](#), jossa määritellään fysioterapeuttien ammatillisen osaamisen eri tasot. Kannustamme hankintayksiköitä sisällyttämään mallin julkisiin hankintoihin siten, että fysioterapeuttien osaaminen määritellään erityispätevyysien ja erityisasiantuntijuuksien kautta. Malli selkeyttää fysioterapeuttien osaamisen tunnistamista ja helpottaa hankinnan kohdentamista keskeisille asiakasryhmille.

Fysioterapiapalvelut tulisi jatkossa jakaa perustason, erityistason, ja vaativan erityistason palveluihin siten, että korkeamman vaatavuustason palveluiden tuottamiseen edellytetään korkeampaa osaamista, mutta niiden tuottamisesta maksetaan myös nykyistä parempi korvaus. Asiakkaat ohjattaisiin eri vaatavuustasojen palveluihin heidän yksilöllisen tarpeensa mukaisesti.

Malli kohdentaisi kalliimpien fysioterapiapalveluiden käytön vain niitä tosiasiasa tarvitseville ja kannustaisi kuntoutuksen suunnittelusta vastaavia tasoa arvioimaan nykyistä tarkemmin, millaista osaamista palveluntuottajilla tulisi olla, jotta se vastaisi asiakkaan yksilölliseen tarpeeseen. Mallin myötä hankintayksikön olisi lisäksi helpompaa varmistaa, että palveluntuottajien joukossa on riittävän monipuolisesti erilaista fysioterapiaosaamista asiakkaiden tarpeeseen nähden.

Suomen Fysioterapeutit ehdottaa, että erityistason fysioterapiasta maksettava korvaus on vähintään 25 prosenttia ja vaativan erityistason fysioterapiasta maksettava korvaus vähintään 50 prosenttia korkeampi kuin perustason terapiasta maksettava korvaus. Korkeampi korvaus varmistaa oikeudenmukaisen ja kohtuullisen ansiotason ja kattaa vaativampien palveluiden korkeammat tuotantokustannukset. Samassa yhteydessä on tarpeen korostaa, että perustason fysioterapiapalveluiden hinnan määrittämisessä on noudatettava palvelusetelilain ja hankintalain velvoitteita, eikä nykyisen kaltaista palveluiden alihinnoittelua tule enää tulevaisuudessa tapahtua.

Ehdottamamme malli soveltuu sekä kilpailutuksiin että palvelusetelimalliin. Laitimamme fysioterapia-alan osaamisen määritelmät helpottavat hankintayksiköiden työtä ja selkeyttävät osaamisen kuvaamista sekä asiakkaille että kuntoutusta suunnitteleville asiantuntijoille.

Johdanto

Onnistuneella hankintapolitiikalla vahvistetaan yksityisen ja julkisen terveydenhuollon yhteistyötä ja varmistetaan kansalaisten pääsy korkealaatuisiin lähipalveluihin. Tässä ehdotuksessa kuvataan fysioterapiapalveluiden oikeudenmukaisen ja kohtuullisen hinnoittelun periaatteita julkisia hankintoja toteutettaessa.

Fysioterapiapalveluiden tuotantokustannukset vaihtelevat mm. asiakasryhmien, terapeutin osaamistason ja maantieteellisen sijainnin mukaan. Palveluita ei tämän vuoksi voida hinnoitella ”yhden hinnan periaatteella”. Julkiset hankinnat ovat Suomessa keskenään huomattavan erilaisia ja etenkin palvelusetelien hintataso on jäänyt riittämättömäksi tuotantokustannuksiin verrattuna.

Fysioterapia on usein erikoistunutta palvelua

Fysioterapeutteja toimii sekä julkisessa että yksityisessä sosiaali- ja terveydenhuollossa. Fysioterapeutin työtehtävät liittyvät terveyden edistämiseen, lääkinälliseen kuntoutukseen, sairaanhoitoon tai työterveyshuoltoon. Fysioterapialla tulisi olla vakiintuneempi asema myös opiskeluhoollossa ja mielenterveyspalveluissa. Liitteenä on yksityiskohtaisempi kuvaus fysioterapeuttien sijoittumisesta eri sektoreille.

Heterogeeninen asiakaskunta vaatii erikoistumista. Fysioterapeutin peruskoulutus on 3,5 vuoden mittainen ammattikorkeakoulututkinto, joka antaa valmiudet ammatin harjoittamiseen useimpien asiakasryhmien parissa. Osa fysioterapeuttien työtehtävistä, kuten työfysioterapeuttina toimiminen, vaatii perustutkinnon jälkeistä erikoistumiskoulutusta. Lisäksi tiettyjen asiakasryhmien kohdalla terapeutilla on tarpeen olla perustasoa syvempää osaamista.

Fysioterapeutit kouluttautuvat valmistumisensa jälkeen koko työuran ajan. Alalla on runsaasti ammatillista täydennyskoulutusta sekä lukuisia ammatillisia erikoistumiskoulutuksia. Osaamista on mahdollista syventää myös jatkokoulutuksella.

Suomen Fysioterapeutit on määritellyt fysioterapeuttien osaamisen eri tasoja erityispätevyksien ja erityisasiantuntijuuksien kautta.

Erityispätevyys – työtehtävän vaativa lisäosaaminen

Suomen Fysioterapeuttien laatima [osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen malli](#) luokittelee ja määrittelee fysioterapeutin ammatillista osaamista ja -pätevyyttä. Mallin lähtökohtana on, että fysioterapeutit valmistuvat *asiantuntijoiksi*. Fysioterapeutti vastaa itsenäisesti työnsä suunnittelusta, toteutuksesta, arvioinnista ja kehittämisestä. Hän ottaa huomioon eettiset ja lainsäädännölliset näkökulmat sekä fysioterapian vaikuttavuuden, tehokkuuden ja taloudellisuuden vaatimukset. Lisäksi hän huomioi asiakkaan ja perheen tilanteen ja toiminnan merkityksellisyyden.

Tietyt fysioterapeutin työnkuvat vaativat sellaista osaamista, joka ei kuulu peruskoulutukseen. Tätä kutsutaan liiton mallissa *erityispätevydeksi*.

Suomen Fysioterapeutit myöntää hakemuksesta seuraavat erityispätevyydet.

- Psykofyysisen fysioterapian erityispätevyys
- Työfysioterapian erityispätevyys
- Urheilufysioterapian erityispätevyys
- Kipufysioterapian erityispätevyys
- Lantionpohjan fysioterapian erityispätevyys
- Manuaalisen terapian erityispätevyys
- Lymfaterapian erityispätevyys
- Fysioterapeutin suoravastaanoton erityispätevyys
- Hengitysfysioterapian erityispätevyys
- Opetuksen ja koulutuksen erityispätevyys
- Johtamisen erityispätevyys
- TKI-toiminnan erityispätevyys
- Terveyden edistämisen erityispätevyys
- Eläinfysioterapian erityispätevyys

Eriyisäpätevyys kuvastaa peruskoulutusta laajempaa osaamista ja sen edellytyksenä on ammatillisen ja/tai moniammatillisen erikoistumiskoulutuksen suorittaminen **vähintään 15 opintopisteen edestä**, sekä **vähintään kahden vuoden työkokemus**. Työkokemus arvioidaan kokoaikatyön perusteella. Kokoaikatyöksi luetaan työskentely vähintään 30 tuntia viikossa.

Ammatillisella erikoistumiskoulutuksella tarkoitetaan koulutusta, joka lisää ammattitaitoa ja muodostaa yleensä uutta pätevyyttä. Erikoistumiskoulutus voi pitää sisällään myös tietyn ammatillisen menetelmän oppimisen. Erikoistumiskoulutusta järjestävät ammattikorkeakoulut, yliopistot sekä muut toimijat.

Moniammatillisella erikoistumiskoulutuksella tarkoitetaan edellä mainitun kaltaista koulutusta, joka on järjestetty moniammatillisesti.

Koulutusvaatimuksissa ei huomioida *ammatillista täydennyskoulutusta*, jonka tarkoitus on ylläpitää ja ajantasaistaa jo olemassa olevaa ammatillista pätevyyttä. Ammatillista täydennyskoulutusta ovat esimerkiksi yksittäiset lyhyet koulutuspäivät, webinaarit tai verkkoluennot sekä tieteelliset seminaarit.

Ammatillisen täydennyskoulutuksen ja ammatillisen erikoistumiskoulutuksen välinen rajanveto ei ole aina helppoa ja koulutusten järjestäjien on toivottavaa huomioida määrittely mahdollisimman selkeästi, mieluiten esimerkiksi EQF-tasoa käyttäen. Erikoistumiskoulutuksen vaativuus on EQF-tasolla 6–7

Eriyisäsiantuntijuus – asiakkaiden tarvitsema laajennettu osaaminen

Osa fysioterapia-asiakkaista tarvitsee fysioterapeutin, jolla on perustasoa syvempää osaamista. Tätä kutsutaan liiton mallissa *eriyisäsiantuntijuudeksi*. Fysioterapeutilta voidaan vaatia esimerkiksi syvällistä ymmärrystä asiakkaiden vammoista tai sairauksista sekä näiden kuntoutuksesta. Toisaalta fysioterapeutin perustaitojen hallinnan on tiettyjen asiakasryhmien parissa työskenneltäessä oltava selvästi perustasoa vahvempaa ja usein tarvetta on myös erikoistumiskoulutuksen kautta hankitulle laajennetulle osaamiselle ja kyvylle soveltaa tutkimustietoa kliiniseen asiakastyöhön.

Eriyisäsiantuntijuus voidaan saavuttaa vain riittävän työkokemuksen kautta ja se liittyy aina läheisesti *tiettyyn asiakasryhmään*.

Liitto myöntää hakemuksen perusteella seuraavat eriyisäsiantuntijuudet.

- Tuki- ja liikuntaelinvaikeiden eriyisäsiantuntija
- Kipuoireyhtymien eriyisäsiantuntija
- Aikuisneurologian eriyisäsiantuntija
- Mielenterveysongelmien eriyisäsiantuntija
- Syöpäsairauksien eriyisäsiantuntija
- Lantionpohjan ongelmien eriyisäsiantuntija
- Aineenvaihduntasairauksien eriyisäsiantuntija
- Sydänsairauksien eriyisäsiantuntija
- Keuhkosairauksien eriyisäsiantuntija
- Lasten fysioterapian eriyisäsiantuntija
- Ikääntyneiden fysioterapian eriyisäsiantuntija
- Eläinfysioterapian eriyisäsiantuntija

Eriyisäsiantuntijuuden edellytyksenä on vähintään viiden vuoden työkokemus, josta vähintään kolme vuotta sisältää työskentelyä kyseisen asiakasryhmän parissa. Työkokemus arvioidaan kokoaikatyön

perusteella. Kokoaikatyöksi luetaan työskentely vähintään 30 tuntia viikossa, josta vähintään 15 tuntia kyseisen asiakasryhmän parissa.

Työkokemuksen lisäksi erityisasiantuntijalta edellytetään ammatillisen ja/tai moniammatillisen erikoistumiskoulutuksen sekä jatkokoulutuksen ja/tai relevantin lisäkoulutuksen suorittamista yhteensä **vähintään 60 opintopisteen edestä siten, että ammatillista tai moniammatillista erikoistumiskoulutusta on suoritettu vähintään 25 opintopistettä**. Relevantilla lisäkoulutuksella tarkoitetaan kyseiseen asiakasryhmään läheisesti liittyvää koulutusta, jota järjestetään esimerkiksi korkeakouluissa toisen tieteenalan toimesta.

Ammatillisella jatkokoulutuksella tarkoitetaan ylempiä korkeakoulututkintoja, kuten YAMK-, maisteri-, lisensiaatti- ja tohtoritutkintoja. *Lisäkoulutuksella* tarkoitetaan osaamisen laajentamista oman ammattialan ulkopuolelta, esimerkiksi muiden tieteenalojen opintojen tai avoimien korkeakouluopintojen suorittamista.

Ammatillisella erikoistumiskoulutuksella tarkoitetaan koulutusta, joka lisää ammattitaitoa ja muodostaa yleensä uutta pätevyyttä. Erikoistumiskoulutus voi pitää sisällään myös tietyn ammatillisen menetelmän oppimisen. Erikoistumiskoulutusta järjestävät ammattikorkeakoulut, yliopistot sekä muut toimijat.

Moniammatillisella erikoistumiskoulutuksella tarkoitetaan edellä mainitun kaltaista koulutusta, joka on järjestetty moniammatillisesti.

Koulutusvaatimuksissa ei huomioida ammatillista täydennyskoulutusta, jonka tarkoitus on ylläpitää ja ajantasaistaa jo olemassa olevaa ammatillista pätevyyttä. (ks. edellinen kappale).

Tutkintoon johtava *jatkokoulutus* (tutkintokoulutus) fysioterapia-alalta ei yksistään riitä erityisasiantuntijuuden osoittamiseen. Tutkintokoulutuksia ovat esimerkiksi ylemmät korkeakoulututkinnot. Tutkintokoulutuksen osia voidaan tapauskohtaisesti lukea erikoistumiskoulutukseksi, jos ne ovat luonteeltaan kliinistä osaamista vahvistavia.

Opintokokonaisuus, olipa se sitten osa tutkintokoulutusta tai itsenäistä pidempää erikoistumiskoulutusta, voidaan huomioida opintopistekiintiöön vain kerran. Jos tutkintokoulutukseen on luettu hyväksi aiemmin suoritettuja opintoja, vain alkuperäiset opinnot huomioidaan.

Fysioterapeuttien osaamisen tunnistaminen on asiakkaiden etu

Lääkinnällisen kuntoutuksen kuntoutussuunnitelmaa laadittaessa tulisi määritellä, millaista fysioterapeuttista osaamista asiakas tarvitsee. Fysioterapian erityispätevydet ja erityisasiantuntijuudet helpottavat terapeuttien ammatillisen osaamisen tunnistamista.

Esimerkiksi vaikeasti invalidisoivaa MS-tautia sairastava asiakas, jolla on lisäksi lantionpohjan ongelmia, tarvitsee fysioterapeutin, joka on aikuisneurologian erityisasiantuntija ja jolla on lantionpohjan fysioterapian erityispätevyys. Vaikeaoireista nivelreumaa sairastava voi puolestaan tarvita fysioterapeuttia, joka on tuki- ja liikuntaelinvaijien erityisasiantuntija ja jolla on kipufysioterapian ja manuaalisen terapian erityispätevydet. Selkeät osaamisen määritelmät helpottavat asiakkaalle parhaiten soveltuvan fysioterapeutin löytämistä.

Oikeudenmukainen ja kohtuullinen korvaus tehdystä työstä

Laajennetun osaamisen hankkiminen vaatii fysioterapeuteilta toisaalta maksullisten erikoistumiskoulutusten suorittamista ja toisaalta sitoutumista tietyn asiakasryhmän parissa työskentelyyn.

On oikeudenmukaista ja kohtuullista, että korkeampi osaamistaso näkyy fysioterapiasta maksetussa korvauksessa.

Fysioterapiapalveluiden tuottaminen tietyille asiakasryhmille voi myös vaatia erityisvälineistöä, suurempia ja/tai kalliimpia toimitiloja, laajaa moniammatillista yhteistyötä sekä runsaasti kirjallista työtä. Vaativien asiakasryhmien kuntoutuksen suunnittelu on niin ikään aikaa vievää matalamman vaativuustason asiakasryhmiin verrattuna. Nämä ja monet muut tekijät on otettava huomioon fysioterapiapalveluita hinnoiteltaessa, koska palvelun tuotantokustannukset ovat oleellisesti erilaiset kuin perustason palveluita tuottaessa. Suomen Fysioterapeuttien verkkosivuilta löytyy yksityiskohtaisempaa tietoa [fysioterapian hinnoittelusta](#).

Koska fysioterapiapalveluiden tuotantokustannukset vaihtelevat ja eri asiakasryhmät vaativat fysioterapeuteilta investointeja paitsi omaan osaamiseen, myös terapiatiloihin ja terapiavälineistöön, ei fysioterapiapalveluita voida hankkia ”yhden hinnan” tai ”yhden tuotteen” perusteella.

Suomen Fysioterapeutit ehdottaa fysioterapiapalveluiden hankintaa jaettavaksi vähintään kolmeen eri vaativuustason. Nämä voisivat olla esimerkiksi ”perustason fysioterapia”, ”erityistason fysioterapia” sekä ”vaativan erityistason fysioterapia”. Vaativuustasoja voidaan hyödyntää sekä julkisessa hankinnassa että kuntoutussuunnitelmia laadittaessa.

Fysioterapian vaativuustasot julkisissa hankinnoissa

Julkisissa hankinnoissa fysioterapeuttien osaaminen voidaan tunnistaa Suomen Fysioterapeuttien laatimaa *Osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen mallia* hyödyntäen. Tarjouskilpailuun osallistuvat fysioterapeutit ilmoittaisivat saavuttamansa erityisasiantuntijuudet ja erityispätevyudet, joiden perusteella heille syntyisi oikeus tuottaa eri tasoisia fysioterapiapalveluita.

Jokainen valmistunut ja laillistettu fysioterapeutti voisi lähtökohtaisesti tuottaa perustason fysioterapiapalveluita. Erityistason fysioterapiapalveluita voisivat tuottaa esimerkiksi kaikki terapeutit, joilla hankitun palvelun kannalta relevantteja erityispätevyyksiä. Esimerkiksi lantionpohjan fysioterapiaa voisivat tuottaa kaikki lantionpohjan erityispätevyyden omaavat fysioterapeutit. Vaativan erityistason fysioterapiaa voisivat puolestaan tuottaa kaikki ne fysioterapian, jotka ovat asiakkaan terveysvaivan erityisasiantuntijoita. Esimerkiksi vaikeaoireisen ja komplisoituneen aivovamman saaneen asiakkaan fysioterapiasta voisi vastata aikuisneurologian erityisasiantuntija, ja vaikeaoireisesta kehityksellisestä koordinaatiohäiriöstä kärsivän lapsen fysioterapiasta taas lasten fysioterapian erityisasiantuntija.

Tarjouskilpailuissa fysioterapian palveluntuottajat ilmoittaisivat kullekin fysioterapian vaativuustasolle oman hinnan, joka pitäisi sisällään kyseisen tasoisen palvelun tuottamiseen liittyvät tuotantokustannukset. Palvelusetelimallissa hankintayksikkö määritteli kullekin vaativuustasolle hintatason palvelusetelilain määräämällä tavalla. Hintatason määrittelyssä on tärkeää käydä avointa markkinadiologia palveluntuottajien kanssa.

Fysioterapian vaativuustasot kuntoutuksen suunnittelussa ja toteutuksessa

Kuntoutusta suunniteltaessa määriteltäisiin, millaista osaamista asiakkaan fysioterapeutilla tulisi olla ja millaisia erityispiirteitä asiakkaan fysioterapiaan liittyy. Kuntoutussuunnitelmaan kirjattaisiin normaaliin tapaan fysioterapian volyymi ja frekvenssi, joiden lisäksi määritettäisiin, onko asiakkaalla oikeus perustason, erityistason vai vaativan erityistason fysioterapiaan. **Fysioterapian vaativuustaso määräytyisi siis asiakkaan tarpeen perusteella.** Asiakas voisi kuntoutussuunnitelman laadinnan jälkeen valita itselleen parhaiten

soveltuvan palveluntuottajan. Asiakkaan valintaa helpottaa, jos kuntoutussuunnitelmaan kirjataan, millaista fysioterapian erityisosaamista asiakkaan terapeutilla tulisi olla.

Esimerkiksi motoneuronisairautta sairastava asiakas tarvitsee fysioterapeutin, jolla on paitsi vahva neurologisen fysioterapian osaaminen, myös riittävät tiedot ja taidot hengitysfysioterapian toteuttamisesta. Asiakasta voisi ohjata siis etsimään fysioterapeuttia, joka on aikuisneurologian erityisasiantuntija ja jolla on hengitysfysioterapian erityispätevyys. Kystistä fibroosia sairastavaa asiakasta voisi puolestaan ohjata hakeutumaan fysioterapeutille, joka on keuhkosairauksien erityisasiantuntija. Sydämen siirtoleikkauksesta toipuvan asiakkaan voisi ohjata sydänsairauksien erityisasiantuntijalle ja vaikeaoireista reumaa sairastavan tuki- ja liikuntaelinvaivojen erityisasiantuntijalle.

Ehdotetussa mallissa palveluntuottajat voisivat tuottaa kaikkien niiden vaatavuustason palveluita, joihin heillä on oikeus. Palveluntuottaja, jolla on oikeus tuottaa vaativan erityistason palveluita, voisi halutessaan tuottaa myös perustason ja erityistason fysioterapiapalveluita, mutta näistä maksettava korvaus olisi vaativaa erityistasoa matalampi. **Palvelun hinta määräytyisi siis aina asiakkaan tarpeen perusteella.** Palveluntuottaja, jolla on oikeus vain perustason fysioterapiapalveluiden tuottamiseen, ei voisi tuottaa korkeamman vaatimustason palveluita.

Ehdotettu malli kohdentaisi vaativampia asiakkaita korkeamman osaamistason terapeuteille ja vastaavasti ohjaisi matalamman vaatimustason asiakkaita perustason palveluihin. Tällä olisi monia etuja nykyiseen järjestelmään verrattuna.

Fysioterapian eri vaatavuustasojen edut nykyjärjestelmään verrattuna

Tällä hetkellä julkisissa hankinnoissa fysioterapeuttien osaaminen huomioidaan joko tarjouskilpailuissa, tai muutamilla hyvinvointialueilla on määritelty palveluseleille kaksi tasoa (perustaso ja erityistaso), joiden hintaero on noin kymmenen prosenttia. Asiakkaat voivat pääsääntöisesti valita itse haluamansa palveluntuottajan, riippumatta siitä millainen terveysvaiva heillä on. Hankinnan aikana kerätty tieto palveluntuottajien osaamisesta on harvoin asiakkaan käytettävissä, joten valinta tehdään esimerkiksi julkisessa terveydenhuollossa saadun tiedon tai palveluntuottajien (esimerkiksi verkkosivuillaan) ilmoittamien tietojen perusteella. Terapiapaikan sijainti ja terapeutin osaaminen vaikuttavat asiakkaiden valintaan vahvasti.

Tarjouskilpailujen eli kilpailutusten ongelmana on, että ne eivät riittävästi tunnista fysioterapian eri asiakasryhmien tarvitsemää erityisasiantuntijuutta tai terapeuttien ammatillista osaamista. Tarjouskilpailuilla ei välttämättä varmisteta, että palveluntuottajien joukko pystyy tosiasiasa vastaamaan asiakaskunnan tarpeisiin. Kaikki asiakkaat eivät välttämättä löydä palveluntuottajien joukosta itselleen sopivaa terapeuttia, ja korkean tason osaajia voi etenkin kilpailutuksissa jäädä kokonaan ilman sopimusta.

Tarjouskilpailuissa ongelmana on tyypillisesti kokemattomien terapeuttien palveluiden alihinnoittelu, johon hankintayksiköt harvoin puuttuvat. Palvelusetelimallin merkittävin ongelma puolestaan on fysioterapiapalveluiden huomattava alihinnoittelu ja vaatavuustasojen puuttuminen.

Suomen Fysioterapeuttien laatimaa osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen mallia hyödyntämällä julkisissa hankinnoissa on mahdollista tunnistaa fysioterapeuttien osaaminen yhdenmukaisesti ja laaja-alaisesti. Hankinnassa voidaan esimerkiksi etukäteen arvioida, millaisia erityisasiantuntijoita tarvitaan tai millaista erityispätevyyttä hankkijatahon hoitovastuulla olevilla kuntoutujilla tyypillisesti on. Palveluntuottajien osaamisen arvioiminen helpottuu huomattavasti, jos hankintayksikkö käyttää hyväkseen liiton mallissa määriteltyjä erityispätevyyksiä ja erityisasiantuntijuuksia ja näille määriteltyjä kriteerejä.

Fysioterapiapalveluiden vaativuustason määrittäminen asiakaskohtaisesti auttaa kohdentamaan asiakkaita oikean tasoisiin fysioterapiapalveluihin. Erityisen tärkeää on varmistaa, että vaativan erityistason asiakkaat, kuten vaikeasti kehitysvammaiset lapset, vaikean aivovamman saaneet aikuiset tai vaikeaoireista monimuotoisesta kipuoireyhtymästä kärsivät, ohjautuvat riittävän kokeneille fysioterapeuteille. Toisaalta näiden vaativien ja paljon aikaa vievien fysioterapiapalveluiden tuottamisesta maksettaisiin ehdotetun mallin myötä nykyistä oikeudenmukaisempi ja kohtuullisempi korvaus.

Toisaalta malli vahvistaisi fysioterapeuttien urapolkua ohjaamalla matalamman vaativuustason asiakkaat vähemmän kokemusta omaaville terapeuteille. Tämä mahdollistaa työkokemuksen ja osaamisen kartuttamisen kyseisen asiakasryhmän parissa, ja toisaalta fysioterapian hankintakustannukset säilyvät matalamman vaativuustason palveluissa edullisempina. Nykyisessä mallissa perustason asiakkaiden fysioterapian kustannukset voivat nousta tarpeettoman korkeiksi, jos he hakeutuvat kalliimpiin korkean osaamisen palveluihin, vaikka eivät niitä välttämättä tarvitsisi.

Fysioterapia-asiakkaiden ohjaaminen sopivan vaativuustason terapeutille heidän yksilöllisen tilanteensa mukaan vastaa lääketieteestä tuttua toimintamallia, jossa perustason terveysvaivojen hoidosta vastaa yleislääkäri ja erityistason vaivojen hoidosta erikoislääkäri.

Fysioterapeuttien osaamisen huomioiminen julkisissa hankinnoissa

Erityistason fysioterapiapalvelu on suositeltavaa määritellä alueellisen tarpeen mukaan Osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen mallia hyödyntäen. Hankintayksikön on mielekästä määritellä, millaisia fysioterapian erityisasiantuntijoita palveluntuottajiksi tarvitaan, eli mitkä ovat keskeisiä fysioterapeuttien asiakasryhmiä. Suomen Fysioterapeutit suosittelee käyttämään sellaisia hankintamuotoja, jotka eivät sulje päteviä ja palvelutuotantoon halukkaita terapeutteja palvelutuotannon ulkopuolelle. Erityisasiantuntijuuden lisäksi hankintayksikön on mielekästä määritellä, mitkä fysioterapian erityispätevydet ovat keskeisiä alueen asiakkaiden tarpeeseen nähden.

Julkinen terveydenhuolto voi huolehtia omana toimintanaan tiettyjen asiakasryhmien fysioterapiasta ja hankkia ostopalveluna tai palvelusetelillä fysioterapiaa vain tietyille asiakkaille. Yksiselitteisesti ei ole mahdollista määritellä, mitkä fysioterapian erityisasiantuntijuudet tai erityispätevydet tulisi aina sisällyttää julkiseen hankintaan. Julkisen terveydenhuollon tulisi kuitenkin kaikissa tilanteissa kyetä ohjaamaan asiakas fysioterapeutille, jolla on asiakkaan yksilöllistä tarvetta vastaava osaaminen, oli terapeutti sitten työsuhteessa julkisessa terveydenhuollossa tai palveluntuottajalistalla yksityisellä sektorilla.

Suomen Fysioterapeutit katsoo, että kaikilla erityispätevyiden tai erityisasiantuntijuuden saavuttaneilla fysioterapeuteilla tulee olla oikeus erityistason fysioterapian korvaukseen silloin, kun asiakas tarvitsee em. erityisasiantuntijuutta tai erityispätevyyttä. Esimerkiksi kontinenssiongelmiin kärsivä asiakas tarvitsee aina fysioterapeutin, jolla on lantionpohjan fysioterapian erityispätevyys. Fysioterapia määritellään tällöin erityistason fysioterapiaksi, ja siitä maksetaan tämän mukainen korvaus. Mikäli kyseessä on esimerkiksi vaikeaoireista neurologista sairautta sairastava asiakas, jolla on muitakin toimintarajoitteita ja siten laajalaisemman fysioterapian tarvetta, tulisi asiakkaan fysioterapeutin olla lisäksi aikuisneurologian erityisasiantuntija ja fysioterapiasta tulisi tällöin maksaa vaativan erityistason mukainen korvaus, mikäli palveluntuottaja ottaa vastatakseen koko asiakkaan fysioterapiakokonaisuuden.

Tässä yhteydessä ei ole mahdollista tyhjentävästi määritellä jokaisen vian, vamman tai sairauden kuulumista perustason, erityistason tai vaativan erityistason fysioterapiapalveluihin. Harkintaa tulee tehdä asiakkaan yksilöllisen tarpeen mukaan kuntoutussuunnitelmaa laadittaessa. Perussääntö kuitenkin on, että jos asiakas tarvitsee terapeutin, joka on erityisasiantuntija, tai jolla on jokin tietty erityispätevyys, tulee fysioterapiasta maksaa erityistason mukainen korvaus. Jos asiakkaan tilanne on erityisen vaikea,

moniulotteinen, aikaa ja perehtymistä vaativa ja vaatii myös moniammatillista yhteistyötä ja/tai runsaasti yhteistyötä asiakkaan lähipiirin kanssa, tulee terapiasta maksaa vaativan erityistason mukainen korvaus.

Tyypillisinä perustason asiakkaina voidaan pitää esimerkiksi monia tuki- ja liikuntaelinvaivoja, lieväoireisia vammoja tai verenkiertohäiriöiden jälkitiloja (sydäninfarkti, avh), monia ikääntyneitä sekä erilaisista pienistä leikkauksista kuntoutuvia henkilöitä. Kaikissa asiakasryhmissä yksilökohtainen harkinta on kuitenkin tarpeen.

Esimerkiksi tuki- ja liikuntaelinvaivoissa valtaosa asiakkaista saa vaivaansa avun perustason fysioterapiasta, mutta joukossa on monia, jotka tarvitsevat syvempää osaamista. Nämä asiakkaat tulisi ohjata tuki- ja liikuntaelinvaivojen erityisasiantuntijalle. Ehdotetun mallin toimivuus edellyttää, että asiakas ohjataan erityistason fysioterapiaan myös silloin, jos hän ei saa apua perustason terapiasta. Toimiva yhteistyö palveluntuottajien ja kuntoutuksen suunnittelutahon välillä on keskeistä mallin toimivuuden varmistamiseksi.

Oleellista ehdotetussa mallissa on, että kuntoutussuunnitelmaa laadittaessa arvioidaan, minkä tasoista fysioterapiaa asiakas tarvitsee, ja kuntoutusta suunniteltaessa tunnistetaan mahdollisen syvemmän osaamisen tarve. Palveluntuottajien on myös sitouduttava noudattamaan kuntoutussuunnitelmaa.

Hintatason määräytymisen perusteet

Suomen fysioterapeutit katsoo, että perustason fysioterapiapalveluita voi tuottaa jokainen valmistunut ja laillistettu fysioterapeutti. Perustason fysioterapiapalvelut tulee hinnoitella oikeudenmukaisesti ja kohtuullisesti, palvelusetelilain ja hankintalain vaatimuksia noudattaen.

[Hankintalain](#) tavoitteena on tehostaa julkisten varojen käyttöä, edistää laadukkaiden, innovatiivisten ja kestävien hankintojen tekemistä sekä turvata yritysten ja muiden yhteisöjen tasapuoliset mahdollisuudet tarjota palveluja julkisten hankintojen tarjouskilpailuissa. Hankintalaki velvoittaa huomioimaan sote-palvelujen hankinnoissa palvelun käyttäjien erityistarpeet, jotta yksilölliset ja pitkäaikaiset sekä toistuvat sote-palvelut voidaan turvata. Hankinnoissa on lisäksi otettava huomioon palvelujen laatu, jatkuvuus, esteettömyys, kohtuuhintaisuus, saatavuus ja kattavuus, sekä eri käyttäjäryhmien erityistarpeet, käyttäjien osallistumisen ja vaikutusmahdollisuuksien lisääminen sekä innovointiin liittyvät tekijät. Pitkäkestoisia asiakassuhteita koskevan sote-palvelun hankinnassa sopimusten kesto ja muut ehdot on määritettävä siten, että sopimuksista ei muodostu kohtuuttomia tai epätarkoituksenmukaisia seurauksia palvelun käyttäjille.

Hankintalain mukaan tarjouksista on valittava kokonaistaloudellisesti edullisin tarjous, joka on hankintayksikön kannalta hinnaltaan halvin, kustannuksiltaan edullisin tai hinta-laatusuhteeltaan paras. Hinta-laatusuhteen arvioinnissa käytettävien vertailuperusteiden tulee liittyä hankinnan kohteeseen ja mahdollistaa tarjousten puolueeton arviointi.

[Palvelusetelilain](#) mukaan palvelusetelin arvon tulee olla asiakkaan kannalta kohtuullinen, toisin sanoen omavastuuosuus ei saa kasvaa liian suureksi. Kohtuullisuutta arvioitaessa on otettava huomioon kustannukset, jotka aiheutuvat vastaavan palvelun tuottamisesta omana tuotantona tai hankkimisesta ostopalveluna sekä asiakkaan maksettavaksi jäävä arvioitu omavastuuosuus.

Tähän saakka fysioterapian palvelusetelien arvo on jäänyt selvästi liian matalaksi, eikä palvelusetelilakia ole noudatettu. Tavanomaisen 45 minuutin fysioterapiakäynnin palveluseteli on ollut arvoltaan vain 40–50 euroa, lasten palveluissa kummenen euroa enemmän.

Julkisen sektorin oma toiminta on selvästi kalliimpaa. Vuonna 2017 fysioterapian yksikkökustannus vastaanottokäyntiä kohden oli julkisella sektorilla 84 euroa ja työterveyshuollossa 75 euroaⁱ, kun samaan aikaan yksityisen sektorin keskihinta oli vain 52 euroaⁱⁱ.

Vaativan erityistason fysioterapiapalveluiden hinnan tulee olla merkittävästi perustason palveluita korkeampi, jotta se kattaa palvelun tuottamiseen vaaditut investoinnit ja on toisaalta oikeudenmukainen ja kohtuullinen perustason palvelutuotantoon nähden. Vaativan erityistason palveluiden tuottaminen vaatii myös yleensä enemmän välillistä työtä, jolloin palveluntuottajalla on mahdollisuus ottaa vähemmän asiakkaita vastaan.

Hinnoittelun tulee olla hankinnoissa aina tapauskohtaisesti arvioitu, mutta Suomen Fysioterapeutit katsoo, että **erityistason korvauksen tulee olla vähintään 25 prosenttia suurempi kuin perustason korvauksen.** Vastaavasti **vaativan erityistason fysioterapian korvauksen tulee olla vähintään 50 prosenttia suurempi kuin perustason fysioterapian korvaus.**

Fysioterapian hinta ja tuotantokustannukset

Vuonna 2024 fysioterapian keskihinta oli 63 euroa ja Kelan vaativan lääkinällisen kuntoutuksen fysioterapian keskihinta 69 euroaⁱⁱⁱ. Julkisen terveydenhuollon fysioterapian palvelusetelin (45 min) keskimääräinen arvo oli vuonna 2022 noin 40 euroa^{iv}.

Fysioterapian hintataso on matala, eikä itsenäisen ammatinharjoittajan ansiotaso juurikaan eroa työsuhteessa työskentelevien ansiotasosta, vaikka nämä kantavat hyvinkin mittavaa yrittäjäriskiä. Fysioterapeutin palkkataso on lisäksi korkeakoulutetuista terveydenhuollon asiantuntijoista matalin^v, jolloin yrittäjän ansiotaso jää riskeihin nähden kohtuuttoman matalaksi.

Nykyisellä palvelusetelin arvolla itsenäisenä ammatinharjoittajana toimivan fysioterapeutin nettotulot jäävät alle 1 900 euron. Alla olevassa taulukossa on esitetty asiakasmäärän ja fysioterapian hinnan vaikutuksia yksinyrittäjänä toimivan fysioterapeutin ansiotasoon tyyppillisessä yhden hengen toimipisteessä työskennellessä.

Taulukko. Hinta- ja asiakasmäärien vaikutus fysioterapiayrittäjän ansiotasoon

ASIAKASMÄÄRÄ	HINTA (45 MIN)	TUOTTO (KK) (€)	BRUTTO (€)	NETTO (€)
4	55	4,600	1,800	1,500
4	61	5,100	2,200	1,700
4	75	6,300	2,900	2,200
5	55	5,800	2,600	2,000
5	61	6,400	3,000	2,200
5	75	7,900	4,000	2,700
6	55	6,900	3,400	2,400
6	61	7,700	3,600	2,600
6	75	9,400	5,000	3,200
7	55	8,100	4,100	2,800
7	61	9,000	4,700	3,100
7	75	11,000	6,100	3,700
8	55	9,200	4,900	3,200
8	61	10,200	5,600	3,500
8	75	12,600	7,100	4,200

Huomioiden mm. asiakkaiden peruutukset, hiljaiset kaudet, välilliseen työhön kuluva aika sekä yritystoiminnan vaatima aikaresurssi, työpäivää kohden voidaan arvioida tavattavan keskimäärin 5–6

SUOMEN

Fysioterapeutit

asiakasta, jos työaika halutaan säilyttää kohtuullisessa kahdeksassa tunnissa. Asiaksmäärät riippuvat luonnollisesti paljon myös asiakasryhmistä. Vaativan erityistason asiakkaiden kohdalla aikaa kuluu selvästi enemmän perustason asiakkaisiin verrattuna.

Lisää esimerkkejä fysioterapian hinnan vaikutuksista yksityrittäjän ansiotasoon löytyy [Suomen Fysioterapeuttien verkkosivuilta](#).

Oikeudenmukaisuuden ja kohtuullisuuden periaatetta ja julkisiin hankintoihin liittyvää lainsäädäntöä noudatettaessa fysioterapiapalvelut tulisi hinnoitella julkisissa hankinnoissa siten, että asiakkaalla on mahdollisuus saada yksilöllisen tarpeensa mukaista fysioterapiaa, josta maksetaan asianmukainen korvaus palveluita tuottaville fysioterapeuteille. Palvelusetelimallia käytettäessä tiivis ja vuorovaikutteinen markkinadialogi hankkijatahon ja palveluntuottajien välillä on keskeistä hintatason oikeudenmukaisuuden varmistamiseksi.

LIITE 1 Fysioterapeuttien sijoittuminen sote-palveluihin lainsäädännön näkökulmasta

Fysioterapialla on tärkeä asema sekä terveyden edistämisen että lääkinällisen kuntoutuksen palveluissa. Fysioterapeutti voi työskennellä terveydenhuollossa monilla sektoreilla:

- Terveydenhuoltolain 13 § mukaisissa terveyden edistämisen palveluissa
- Terveydenhuoltolain 15 § mukaisissa neuvolapalveluissa
- Terveydenhuoltolain 16 § mukaisissa kouluterveydenhuollon palveluissa
- Terveydenhuoltolain 17 § mukaisissa opiskeluterveydenhuollon palveluissa
- Terveydenhuoltolain 18 § ja työterveyshuoltolain 3 § mukaisissa työterveyshuollon palveluissa
- Terveydenhuoltolain 24 § mukaisissa sairaanhoidon palveluissa, sekä perusterveydenhuollossa että erikoissairaanhoidossa
- Terveydenhuoltolain 25 § mukaisissa kotisairaanhoidon palveluissa
- Terveydenhuoltolain 27 § mukaisissa mielenterveyspalveluissa
- Terveydenhuoltolain 29 § mukaisissa lääkinällisen kuntoutuksen palveluissa
- Sosiaalihuoltolain 21 a-c § ja 22 § mukaisissa asumispalveluissa, toteuttaen terveydenhuoltolain 25 §, 27 § tai 29 § mukaisia terveydenhuollon palveluita

Lähteet

ⁱ[Mäklin S. & Kokko P.](#) Terveyden- ja sosiaalihuollon yksikkökustannukset Suomessa vuonna 2017. Työpaperi 21/2020

ⁱⁱ[Kelan tilastotietokanta Kelasto.](#) Sairaanhoitokorvausten saajat 2014–2022.

ⁱⁱⁱ <https://www.suomenfysioterapeutit.fi/fysioterapia/fysioterapia-ammattina/tilastotietoa-fysioterapiasta/fysioterapian-hintataso/>

^{iv} [Palse.fi -portaali.](#) Keskihinnat laskettu aineistosta 2.9.2022.

^v [Korpi J.](#) 2022. Onko kuntatyöntekijälle varaa maksaa parempaa palkkaa?